

УДК 811.111:367.6

ДЯЧУК Наталія – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови та прикладної лінгвістики, Навчально-науковий інститут іноземної філології, Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна (natadiachuk@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5905-6813>

Scopus Author ID: 57215591087

ХОРОШУН Ольга – викладач кафедри англійської мови та прикладної лінгвістики, Навчально-науковий інститут іноземної філології, Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна (olga.khoroshun84@gmail.com)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8793-3916>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.50.6>

Бібліографічний опис статті: Дячук, Н., Хорошун, О. (2022). Семантика пасивних конструкцій в англійській мові. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*, 50, 43–47. doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.50.6>

СЕМАНТИКА ПАСИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ В АНГЛОМОВНОМУ ПРОСТОРИ

Анотація. Пасивний стан є невід’ємною частиною функціонування англійської мови, використовуваний як показник правильного письма та подання інформації. Написані в пасивному стані тексти сприймаються як більш об’єктивні, але можуть бути і двозначними. Стаття покликана зосередити увагу читачів на випадках доречного вживання пасивних структур в англійській мові. Теоретичний аналіз та практичне вивчення особливостей пасивних конструкцій в англійській мові дали підстави стверджувати, що англійська пасивна форма дієслів відрізняється від пасивних конструкцій української мови. Зазначене засвідчує актуальність знання законів перекладу для найбільш достовірної передачі цих конструкцій. Категорія пасивності виявляє тісний зв’язок із категоріями виду й перехідності, а також залежність від ступенів граматикизації суміжних способів вираження аналогічних значень. Пасивна конструкція в англійській мові значно частіше використовується, ніж в українській. Автори презентують класифікацію, відповідно до якої пасивні конструкції англійської мови поділяють на прямі й непрямі. У статті проаналізовано структури з прямим додатком, непрямим додатком та прийменниковим додатком, які слугують тригером для активного розуміння семантики і функціонування пасивних структур в англійській літературі. Наголошено на важливості для мови й мовлення тих англійських дієслів, які можуть вживатися лише з певними пасивними конструкціями. Наведено приклади таких структур. Представлено рекомендації щодо їх використання в мовленні. Аналіз мовного матеріалу Британського національного корпусу англійської мови свідчить, що певні дієслова є характерними лише для специфічних пасивних структур. Представлено дієслова, вживані в декількох пасивних конструкціях. Відсотковий показник достовірно вказує на важливість використання пасивних конструкцій з тими чи тими дієсловами.

Ключові слова: пасивні конструкції, дієслова, прямий додаток, непрямий додаток, прийменниковий додаток.

DIACHUK Nataliia – PhD (in Psychology), Associate Professor at the Department of the English Language and Applied Linguistics, Educational and Scientific Institute of Foreign Philology, Zhytomyr Ivan Franko State University, 40, Velyka Berdychivska Str., Zhytomyr, 10008, Ukraine (natadiachuk@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5905-6813>

Scopus Author ID: 57215591087

KHOROSHUN Olga – EL Lecturer at Department of the English Language and Applied Linguistics, Educational and Scientific Institute of Foreign Philology, Zhytomyr Ivan Franko State University, 40, Velyka Berdychivska Str., Zhytomyr, 10008, Ukraine (olga.khoroshun84@gmail.com)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8793-3916>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.50.6>

To cite this article: Diachuk, N., Khoroshun, O. (2022) Semantyka pasyvnyh konstruksii v angломovnomu prostori [Semantics of passive constructions in English scope]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedagogichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Filolohiia» - Problems of Humanities. "Philology" Series: a collection of scientific articles Of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 50, 43–47.* doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.50.6>

SEVANTICS OF PASSIVE STRUCTURES IN ENGLISH SCOPE

Summary. *The passive voice is viewed as an integral part of the English language functioning and is used as an indicator of efficient writing and information presentation. Texts written in the passive voice are perceived as more objective, but can also be said to be ambiguous. The article outlines the importance of the passive voice structures in the English language context. The authors focus on the cases of appropriate use of passive structures in the English language. Theoretical analysis and practical study of passive constructions peculiarities in the English language allow us to claim that the English passive form of verbs differs from the passive constructions of the Ukrainian language. This proves the relevance of translation knowledge for the most sufficient interpretation of these constructions. The fact is that the passive construction is widely used in English is shown via English examples. The authors outline the division of English passive constructions into direct and indirect ones. The samples of structures with direct application, indirect application and prepositional application are presented. The given examples lead to an active understanding of passive structures functioning in the English language. The verbs in the English language, which can be used only with certain passive constructions, have become essential for us to mention from the point of view of grammar structures. We provide a reader with significant examples of their functioning in these structures as well. We aim to explain the use of various verb categories in several passive constructions. Recommendations for the use of the above verbs in the passive voice are represented and detailed examples are given. The percentage reliably indicates the importance of using passive constructions with certain verbs.*

Key words: *passive constructions, verbs, direct application, indirect application and prepositional application.*

Постановка проблеми. Конструкцію розуміють як упорядковану сукупність граматичних одиниць, які формують одиниці більш високого порядку. До таких конструкцій в англійській мові належать структури пасивного стану. Зростаючий інтерес до пасивного стану у 20-му столітті виник у результаті чітких умов наукового дискурсу, оскільки застосування пасивних конструкцій дає змогу висловлюватися об'єктивно, лаконічно в тому сенсі, що письмо має ідеально представляти світ із погляду об'єктів, речей і матеріалів. Як наслідок, наукове письмо набуває виразності та об'єктивності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато дослідників, а саме Л.С. Бархударов, Я.І. Рецкер, А.В. Клименко, Т.Р. Левицька твердо переконані, що пасивний стан у порівнянні з іншими стратегіями необхідний для того, щоб зробити письмо об'єктивним, професійним. В англійській мові ця конструкція часто вживана, що пояснюємо декількома причинами: тут практично немає жодних інших засобів, крім форм пасивного стану, які б дозволяли не називати агента дії; англійські іменники не мають відмінкових закінчень; в англійській мові вживання пасивної конструкції можливе не тільки в структурах із дієсловами,

які вимагають прямого додатка, але й з дієсловами, після яких трапляються непрямі й прийменникові додатки (Омельяненко, Ситнікова, 2018).

Це пояснює увагу лінгвістів до способів досягнення адекватності перекладу пасивних конструкцій українською. Пасивні конструкції аналізовано у працях таких дослідників, як О.В. Омельяненко, В.К. Ситнікова, Т.В. Венкель, С.В. Мінор.

Актуальність дослідження зумовлена незмінним інтересом до пасивних конструкцій англійської мови. Важливо усвідомлювати норми використання форм пасивного стану. Це певною мірою допоможе не лише створювати нові тексти чіткими та лаконічними, але й здійснювати адекватний переклад цих текстів. **Предмет дослідження** становлять особливості творення та перекладу англійських пасивних конструкцій.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати проблему пасивних структур в англійській мові; проаналізувати особливості їх творення та перекладу українською мовою (на прикладі англійських художніх текстів).

Завдання роботи зумовлені її метою. До них належать: з'ясувати суть поняття «пасивні конструкції» та означити їх природу; визначити специфіку функціонування пасивних конструкцій в українській та англійській мовах та дослідити особливості їх перекладу.

Серед методів дослідження виділяємо теоретичний аналіз наукових джерел, синтез, узагальнення, систематизацію, класифікацію, поєднання елементів квалітативного аналізу з математико-статистичним опрацюванням даних, елементи структурного та семантичного аналізів.

Виклад матеріалу. Пасивні конструкції є точкою перетину різних рівнів мови: морфології, синтаксису, лексики. Складність цієї категорії визначається її тісним зв'язком із категоріями виду й перехідності, а також різним ступенем граматикизації суміжних способів вираження аналогічних значень.

Англійська пасивна форма дієслів в певних випадках відрізняється від пасивного стану дієслів в українській мові, до того ж не позначеного активністю в ній.

В англійській мові пасивні конструкції можуть містити в собі прямі й непрямі

додатки. Непрямі додатки бувають прийменникові й безприйменникові (Венкель, Павлюк, 2014; Мінор, 2014). Із деякими дієсловами непрямі додатки використовують тільки з прийменниками (наприклад, після дієслова *explain* обов'язковий прийменник *to*), а в деяких випадках використання прийменника перед непрямым додатком стає обов'язковим лише при зміні порядку слів, коли на першому місці стоїть прямий додаток, наприклад: *Give the money to me*.

Однак при визначенні типу пасивної конструкції зручніше класифікувати додатки на прямі, непрямі та прийменникові (Венкель, Павлюк, 2014; Мінор, 2014; Омельяненко, Ситнікова, 2018). У такому разі як непрямі розглядають ті додатки, з якими використання прийменника залежить від порядку слів (наприклад, *me* в *Give me the money* і *Give the money to me*). Прийменниковими вважають ті додатки, які використовують тільки з прийменником (наприклад, *me* в *Look at me!*).

Конструкція the Direct Passive є найбільш вживаною і може використовуватися з більшістю перехідних дієслів (*The book was written in the 19th century*). Проте деякі англійські перехідні дієслова (*resemble, suit, become, fit, lack* і ін.) можуть бути вжиті в пасивному стані тільки в деяких значеннях або зовсім не творити його форм (Baratta, 2009; Zikmundová, 2016).

Конструкція the Prepositional Passive є теж часто вживаною в англійській мові й може використовуватися з дієсловами говоріння (*comment on, speak about / of / to, talk about / of*), з дієсловом *look* в поєднанні з різними прийменниками (*look at, look upon, look after*); дієсловами, що позначають іронію (*laugh at, mock at, sneer at*), з деякими дієсловами, що входять до складу стійких виразів (*get in touch with, take care of*), з іншими дієсловами (*approve of, ask for, deal with, rely on, send for*).

Дієслова, які використовують з двома додатками, прямим і прийменниковим, можуть бути тільки в конструкції the Direct Passive (наприклад, *The rule was explained to us yesterday*). До цієї групи належать дієслова *explain (sth to sb), announce, dedicate, demonstrate, describe, devote, introduce, mention, point out, propose, report, say, suggest* та ін.

Конструкцію the Indirect Passive вважають найменш вживаною в англійській мові. Її використовують лише з певними дієсловами, такими як *allow, award, give, grant, hand, leave, lend, offer, owe, pass, pay, promise, refuse, send, show, tell, throw*. Наприклад: *He was given a book*.

Вибір конструкцій (the Indirect Passive чи the Direct Passive) зумовлений деякими відмінностями в інформаційній структурі речення (Coffin, Donohue & North, 2009; Gunderman, Steinmeyer, 2015; Мінор, 2014). Пасивні конструкції з непрямым додатком можливі у стійких виразах, що містять дієслово *give* (*give a chance, give a task*), *grant* (*grant an audience, grant leave*): *I have not been given any choice; I have been granted leave of absence*.

Із дієсловом *tell* пасивну конструкцію вживають частіше (Wierzbicka, 2018, с. 133–143). Це пов'язано з граматичною природою самого дієслова, при якому роль прямого додатка часто виконує підрядне речення (*He was told she had got married*).

Такі дієслова, як *bring, play, read, telegraph, write, buy, sell, sing*, можливі в поєднанні з обома додатками – прямим і непрямым (*buy sb sth, bring sb sth*), але рекомендують їх використовувати лише в пасиві з непрямым додатком: *A chair was brought to me*. Це обмеження пов'язане з тим, що ці дієслова одночасно можна вживати з прямим і прийменниковим додатками (наприклад, *buy sth for sb, sing sth for sb*). У низці джерел (Baratta, 2009, р.14–21; Gunderman, Steinmeyer, 2015; Омельяненко, Ситнікова, 2018) наведено приклади використання деяких дієслів цієї групи (*bring, sell, read* і ін.) і в непрямому пасиві.

Деякі автори (Coffin, Donohue, North, 2009; Мінор, 2014) окремо розглядають дієслова типу *advise, allow, ask, command, invite, make, request*, уживані з прямим і непрямым додатком, при цьому прямий додаток виражено інфінітивом. Оскільки пасивна конструкція не може впливати на інфінітив, рекомендовано використовувати конструкції типу *was advised to see the doctor*, кваліфіковану то як різновид the Indirect Passive, то як the Direct Passive (Венкель, Павлюк, 2014).

Особливу увагу слід приділити таким дієсловам, як *ask, answer, envy, forgive, teach*. У науковій літературі немає єдиної думки щодо того, з якими додатками вони взаємо-

діють (різні трактування пов'язані з тим, що в сучасній англійській мові практично відсутні відмінкові закінчення). Ці дієслова можуть бути вжиті з двома прямими додатками і представляють окрему групу (Baratta, 2009, р. 14–21). Деякі автори (Gunderman, Steinmeyer, 2015; Wierzbicka, 2018) розглядають ці дієслова в одній групі з дієсловами, уживаними з прямим і непрямым додатками (*give, pay, show*).

Наприклад, дієслово «*teach*» представляють як таке, яке вживають з прямим і непрямым додатками; *ask, answer, envy, forgive, refuse* виділяють в окрему групу як такі, що вживані з двома прямими додатками (Wierzbicka, 2018, р. 133–143).

Варіюються рекомендації щодо використання вищезазначених дієслів у пасивному стані. У більшості випадків рекомендують використовувати ці дієслова в пасиві з підметом, що позначає людину, особу, наприклад: *He was asked a lot of questions* (Венкель, Павлюк, 2014). Є дієслова (*ask, answer, bring, buy, envy, forgive, play, read, sell, sing, teach, telegraph, write*), які викликають суперечливі рекомендації щодо їх вживання.

Аналіз мовного матеріалу Британського національного корпусу англійської мови засвідчив таке. Для дієслова *bring* характерне вживання в конструкції the Direct Passive, валентність дієслова на другий додаток зазвичай залишається нереалізованою. Досить часто *bring* використовують в якості фразового дієслова. Непрямий додаток, що вказує на адресата, трапляється після цього дієслова в пасиві в одиничних випадках (0,2% від усіх випадків вживання *bring* в пасиві): ... *until it was brought to her by her husband*.

Ще рідше (0,06%) виявляємо випадки використання конструкції the Indirect Passive: *the travelers sat down outside a house and were brought wooden dishes – Johnson calls them “pails” – of milk*.

Дієслово *buy* переважно трапляється в конструкції the Direct Passive. Дієслово вживають з прийменниковим додатком, якщо вказують на ціну (e.g *The car was bought secondhand for 15*); адресата дії (*Penny was bought as a puppy for Vicky at Christmas a few years ago*).

Дієслова *write, play, sing, telegraph* також використовують у конструкції the Direct

Passive, періодично поєднуючи з прийменниковим додатком: ... *this letter was written to Osbald in exile ...*; ... *the screenplay was written specially for Sir Alec. [136 K2Y]*; *it was played to me.*; ... *the anthem. was played for Hassiba Boulmerka. [9 CH6]*; *long balls were played at them.*

Так, дієслово *ask* (найбільш активне в цій групі) набагато частіше використовуване в пасивному стані з підметом, що позначає особу (*Sb was asked*).

У більшості випадків (67,7%) за дієсловом в пасиві стояв додаток, виражений інфінітивом: *We were asked to sit in the third and fourth rows*. Це пов'язано із семантикою дієслова *ask*, яке в наведеному прикладі передбачає вербальний вплив на адресата з метою спонукати останнього до дії.

Не менш часто (16%) фіксуємо пасивні конструкції, після яких використовують підрядні речення додатку: *Thus, the vendors were asked in which part of London it would be unwise to resell the goods*.

У незначній кількості (3,5%) знаходимо поєднання дієслова в пасиві з іншими типами підрядних речень: *I was taught that a consultation in general practice can last many years*.

Часто (18,6%) помічаємо пасивні конструкції, де підмет виражений іменником – назвою неістоти (*Sth was taught*).

Висновки. Отже, вибір пасивної конструкції пов'язаний більшою мірою з типом додатку, який слідує за дієсловом. Якщо дієслово безперешкодно вживається з прямим і непрямим (безприйменниковим) додатком, як у випадку з *give, send, pay*, можливі обидві конструкції: the Direct Passive і the Indirect Passive.

Якщо дієслово потребує використання прийменникового додатка, як у випадку з *explain, describe, dictate*, можлива тільки одна конструкція – the Direct Passive. Такі дієслова, як *buy, sell*, що можливі в конструкціях як із непрямим, так і з прийменниковим додатком (*buy sb sth i buy sth for sb*), краще вживати в конструкції the Direct Passive.

Перспективи подальших розвідок. У подальшому вбачаємо доцільним детально вивчити та проаналізувати особливості функціонування пасивних конструкцій у текстах політичного та публіцистичного стилів. Цікавим є також дослідження гендерних аспектів використання пасивних конструкцій у зазначених англомовних комунікативних стилях.

ЛІТЕРАТУРА

- Baratta A.** Revealing stance through passive voice. *Journal of Pragmatics*. 2009. № 41(7). P. 14–21.
- Coffin, C., Donohue, J., & North, S.** Exploring English grammar : From formal to functional. London : Routledge, 2009. 464 p.
- Gunderman Richard B, Steinmeyer Laura A.** The passive voice. *Academic radiology*. 2015. № 22(9). P. 1206–1207
- Wierzbicka, A.** A “Sense of Entitlement” encoded in English Grammar. *Etnolingwistyka*. 2018. № 30, P. 133–143
- Zikmundová, E.** English as a lingua franca : theory and practical implications, 2016. 57 p.
- Венкель Т.В., Павлюк О.О.** Посібник з граматики. Київ : Академія, 2014. 85 с.
- Міно́р С. В.** Англійська мова. Стилий курс граматики. Київ : Академія, 2014. 253 с.
- Омельяненко О.В., Ситнікова В.К.** The Passive Voice. Харків : ХНПУ, 2018. 56 с.

REFERENCES

- Baratta, A.** (2008). Revealing stance through passive voice. *Journal of Pragmatics*, 41(7), 14–21 [in English].
- Coffin, C., Donohue, J., & North, S.** (2009). Exploring English grammar: From formal to functional. London: Routledge [in English].
- Gunderman, R. B., Steinmeyer, L. A.** (2015) The passive voice. *Academic radiology*, 22(9), 1206–1207 [in English].
- Minor, S.** (2014). *Anglijska mova. Stylyj kurs gramatyky [The English language. A brief course of grammar]*. Kyiv: Akademiya [in Ukrainian].
- Omel'yanenko, O. V., Sytnikova, V. K.** (2018). *The Passive Voice*. Kharkiv: KhNPU [in Ukrainian].
- Venkel', T. V., Pavlyuk, O. O.** (2014). *Posibnyk z hramatyky [Handbook on Grammar]*. Kyiv: Akademiya [in Ukrainian].
- Wierzbicka, A.** (2018). A ‘Sense of Entitlement’ encoded in English Grammar. *Etnolingwistyka*, 30, 133–143 [in English].
- Zikmundová, E.** (2016) English as a lingua franca: theory and practical implications [in English].